

A my víme, že Bůh ve všem jedná pro dobro těch, kdo ho milují a jsou povoláni podle jeho záměru. Neboť ty, které Bůh *předzvěděl*¹ také předurčil, aby byli připodobnění obrazu jeho Syna, aby on byl *prvorozený* mezi mnoha bratry. A ty, které předurčil, také povolal; ty, které povolal, také ospravedlnil; ty, které ospravedlnil, *také oslavil* [tj. dal jim slávu v úmyslu, ne ještě ve skutečnosti] (Řím 8:28-30; srov. Ef 1:3-10).

Chvála Bohu a Otci našeho Pána Ježíše Krista, který nás v nebesích požehnal veškerým duchovním požeháním v Kristu. Vždyť nás v něm *vyvolil ještě před stvořením světa*, abychom byli svatí a bezúhonní v jeho očích. V lásce nás předurčil, abychom byli přijati za jeho syny skrze Ježíše Krista podle jeho zalíbení a vůle - ke chvále jeho slavné milosti, kterou nám zdarma dal v tom, koho miluje. V něm máme vykoupení skrze jeho krev, odpuštění hříchů, *podle bohatství Boží milosti*, kterou nás obdařil s veškerou moudrostí a rozumem. *A oznámil nám tajemství své vůle [tajemství Království]* podle své dobré libosti, kterou zamýšlel v Kristu, aby se uskutečnila, až se naplní časy - aby všechno na nebi i na zemi bylo sjednoceno v Kristu (Ef 1:3-10).

Když však nadešel ten správný čas, Bůh poslal svého Syna, narozeného z ženy, narozeného pod Zákonem, aby vykoupil ty, kdo jsou pod Zákonem, a my tak mohli získat plné postavení synů. Aby ukázal, že jste synové, poslal Bůh do vašich srdcí Ducha svého Syna, který volá "Abba, Otče". Tak už nejste otroci, ale synové, a jste-li synové, pak také dědicové, a to z Božího vlastního rozhodnutí. (Gal. 4:4-7; Translator's Translation).

Bůh nás zachránil a povolal svatým povoláním ne podle našich skutků, ale *podle svého záměru a milosti, která nám byla od věčnosti dána v Kristu Ježíši*, ale nyní se zjevila příchodem našeho Spasitele Krista Ježíše, který zrušil smrt a skrze evangelium vynesl na světlo život a nesmrtelnost. (2 Tim. 1:9, 10).

V naději na život budoucího věku, *kteřý Bůh, jenž nemůže lhát*, slíbil před aionion časy, ale v pravý čas

zjevil, totiž své slovo v hlásání, kterým jsem byl pověřen. (Titus 1:2, 3a).

Jan a předem existující Boží záměr

Jednoho dne pravděpodobně vypukne teologická bouře kvůli překladu Janova prologu v našich standardních verzích. V současné době je veřejnosti nabízena široká škála překladů, od čistě doslovných až po volně parafrázované. Odrážejí však tyto překlady Janův záměr? Nebo jsou tradiční, založené na tom, co "všichni přijímají"? Nesloužily někdy jako zbraň v rukou křesťanské ortodoxie k prosazení rozhodnutí pokoncilních vyznání víry a koncilů? Člověk hledající Pravdu ve stylu Berojských (Sk 17:11) by měl všechno pečlivě zkoumat.

Podle výsledků nedávné monumentální studie o původu Krista v Bibli čtenáři Bible instinktivně slyší text Jan 1:1 takto: "Na počátku byl *Ježíš* a Ježíš byl u Boha a Ježíš byl Bůh" nebo "Na počátku byl Syn a Syn byl u Otce..."² Toto čtení úryvku poskytuje zásadní podporu tradičnímu učení o Božství, které je od věčnosti rovným dílem sdíleno Otcem a Synem. Parafrázované verze jdou někdy daleko za řecký originál. Současná anglická verze vykládá Jana tak, že na počátku byly přítomny dvě bytosti. "Slovo bylo *ten, kdo* byl u Boha".

Podle tohoto překladu by Slovo nepochybně odpovídalo věčnému Synovi. V tomto smyslu by to jistě chápali ti, kdo jsou vzděláni v postbiblických vyznáních víry. Ale proč, ptá se Kuschel, čtenáři přeskakují od "slova" k "Synu"? Text prostě zní. "Na počátku bylo *slovo*", nikoli "Na počátku byl *Syn*". Záměna "Syna" za "slovo", která se u milionů čtenářů jeví jako automatický reflex, má dramatické důsledky. Na čtenáře Bible má silný, až hypnotizující vliv. Text však tuto záměnu neopravňuje. Znovu připomínám, že Jan napsal: "Na počátku bylo *slovo*". Neřekl: "Na počátku byl *Syn Boží*." Ve skutečnosti není o Božím Synu žádná přímá zmínka, dokud nedojdeme ke 14. verši, kde se "slovo [nikoli Syn] *stalo* tělem a přebývalo mezi námi a my jsme viděli

¹ Ježíš sám byl předvídan (1 Pet. 1:20).

² Karl-Josef Kuschel, *Born Before All Time: The Debate about the Origin of Christ*, New York: Crossroad Publishing Company, 1992, 381.

Jan 1:1

jeho slávu, slávu *jedinečného* Syna, plného milosti a pravdy". Až do 14. verše není o Synu žádná zmínka. Syn je to, čím se stalo slovo, ale co je to slovo?

Představte si, že bych svému dítěti řekl: "Naše auto bylo kdysi v hlavě jeho konstruktéra a teď je tady, v naší garáži." Dítě by mohlo odpovědět: "Jak se to auto mohlo vejít do hlavy konstruktéra? Bylo by příliš velké." Férová připomínka, ale založená na velkém nepochopení. Aplikace na náš problém v Janovi 1:1 je prostě taková: Skutečnost, že slovo se *stalo* člověkem Ježíšem, Božím Synem, neznamená nutně nebo automaticky, že *Ježíš, Boží Syn*, je jedna ku jedné ekvivalentní slovu *před Ježíšovým narozením*. Co když se slovo, Boží sebevyjádření, vtělilo do *člověka Ježíše*, zjevilo se v něm? To dává velmi dobrý smysl verši Jan 1:14. Vyhýbá se to také děsivým, nikdy nevyřešeným složitostem trinitarismu, podle něhož existují dva nebo tři, kteří jsou plně a stejně Bohem. Pokud je naše teorie správná, Jan bude mluvit o již existujícím *božském Záměru*, nikoli o druhé božské osobě.

Čtenářům Bible je všeobecně známo, že v Příslovích 8 je moudrost "u [hebrejsky *etzel*; LXX, *para*] Boha". To značí, že Boží moudrost je zde personifikována. Zachází se s ní, *jako by to byla osoba*, nikoliv že by paní Moudrost byla skutečně ženskou postavou po boku Boha. Takový jazyk přijímáme, obvykle bez jakýchkoli zmatků. Nepředpokládáme, že by Rozvážnost, o níž se říká, že přebývá u Moudrosti (Př 8:12), byla sama doslova osobou. Když byl slavný oblouk v Saint Louis po několika letech stavby konečně dostavěn, dokumentární film oznamoval, že "plán se stal hmotou". Jinými slovy, plán měl nyní fyzickou podobu. Oblouk však není ekvivalentem jedna ku jedné s plány na rýsovacím prkně. Oblouk je z betonu, plány byly nakresleny na papíře.

Zavádějící velké písmeno u výrazu "Slovo"

Zde je velmi pozoruhodná a poučná skutečnost: Kdyby měl někdo výtisk anglické Bible v některé z osmi anglických verzí dostupných před rokem 1582, získal by z úvodních veršů Janova evangelia zcela jiný pocit: "Na počátku bylo slovo a to slovo bylo u Boha a to slovo bylo Bůh. Skrze *ně* povstalo všechno a bez *něj* nepovstalo nic, co bylo učiněno." (v angličtině *it*, což znamená věc, ne bytost, stejně dále)

"Všechno vzniklo skrze *ně* [slovo]", nikoli "skrze *něho*". A tak tyto anglické verze nespěchaly k závěru, jak to dělá verze krále Jakuba z roku 1611 (ovlivněná římskokatolickou verzí Rheims z roku 1582) a její následovníci, že slovo bylo *osobou, Synem*, před narozením Ježíše. Pokud bylo vše stvořeno skrze "slovo" jako "ono", vyvstává zcela jiný význam. "Slovo" by nebylo druhou osobou existující vedle Boha Otce od věčnosti. Výsledek: jeden z hlavních pilířů tradičních systémů o členech v Božství by byl odstraněn. K této nevině větě je třeba říci více: "Na počátku bylo slovo." V řeckém originále není žádné opodstatnění pro to, aby se u výrazu "slovo" psalo velké "S", a čtenáři tak byli vyzváni, aby mysleli na *osobu*. To je výklad vnucený textu, přidaný k tomu, co Jan napsal. Byl to však jeho záměr? Otázkou je, co by si Jan a jeho čtenáři pod výrazem "slovo" představovali. Zcela zjevně se zde objevují ozvěny Genesis 1:1 a násl: "Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi... a Bůh řekl [použil své slovo]: 'Budiž světlo.'" "Bůh řekl" znamená "Bůh vyslovil své slovo", prostředek jeho tvůrčí činnosti, jeho mocný výrok. Žalm 33:6 poskytl komentář ke knize Genesis: "Slovem Pána byla stvořena nebesa." A tak v Jn 1:1 Bůh vyjádřil svůj záměr, své slovo, svůj sebezjevující, stvořitelství výrok. Ale naprosto nic v textu, kromě rušivého velkého písmene u výrazu "slovo" v našich verzích, které mění slovo v podstatné jméno vlastní, by nás nenapadlo, že Bůh byl ve společnosti jiné osoby nebo Syna. Slovo, které Bůh pronesl, bylo ve skutečnosti právě "slovo Boží", vyjádření jeho samého. A něčí slovo samozřejmě není jiná osoba.

Význam pojmu "slovo"

Rozumné studium Bible by vyžadovalo, abychom se pokusili pochopit, co "slovo" znamená na pozadí Janova myšlení. Komentátoři již dlouho uznávají, že Jan je ve svém přístupu k teologii důsledně hebrejský. Je ponořen do hebrejské Bible. "Slovo" se v hebrejské Bibli, kterou Jan a Ježíš tak dobře znali, objevilo přibližně 1450krát (plus sloveso "mluvit" 1140krát). *Standardní význam pojmu "slovo" je výrok, slib, příkaz atd.* Nikdy neznamenal osobní bytost - nikdy ne "Božího Syna". Nikdy neznamenal mluvčího. Slovo spíše obecně označovalo ukazatel mysli - výraz, slovo. Podle standardního zdroje existuje široká škála významů pro "slovo". "Osoba" však mezi těmito významy není.

Podstatné jméno *davar* [slovo] se vyskytuje asi 1455 krát... V právních souvislostech znamená spor (Ex 18:16, 19; 24:14), obvinění, rozsudek, nárok, převod a ustanovení ... [jinak] žádost, nařízení, rozhovor, zprávu, text dopisu, text písně, *slib*, letopis, událost, příkaz, plán (Gn 41:37; 2 Sam 17:14; 2 Paral 10:4; Ester 2:2; Ž 64:5, 6; Iz 8:10), jazyk. Dan. 9:25: nařízení krále; [také] věc, záležitost nebo událost. Zvláštní teologický význam má věta "slovo Pánovo/Boží přišlo k...". V knize Soudců 3:19-21 doručuje Ehud tajné poselství (tj. meč, který ho má zabít)... Jahve dává příkaz k existenci vesmíru. Jahve říká pravdu, takže se na Něj každý může spolehnout. Pánovo slovo má moc, protože je prodloužením Jahvova poznání, charakteru a schopností. Jahve zná běh lidských událostí. Stejně tak lidská slova odrážejí lidskou přirozenost ("ústa mluví z hojnosti srdce/mysli"). Slova jsou používána k dobrým nebo zlým účelům (Př 12:6). . . . Slova mohou povzbudit, napravit a uklidnit.³

Můžeme dodat, že "jak člověk myslí ve svém srdci [a mluví], takový je" (Př 23:7). Člověk "je" svým slovem. "Na počátku bylo slovo", tedy Boží slovo. Jan zjevně neřekl, že slovo je mluvčí *osoba*. Slovo to nikdy neznamenalo. Slovo se samozřejmě může stát mluvčím a stalo se jím, když se Bůh vyjádřil v Synu tím, že na scénu dějin přivedl Ježíše. Proto se pak v listu Hebreům 1:2 píše: "Bůh, *poté*, co před dávnými časy promlouval k otcům v prorocích mnohými částmi a mnoha způsoby, na konci těchto dnů promluvil v Synu." (Heb 1:2). Z toho vyplývá, že Bůh *dříve* nepromluvil skrze svého jedinečného Syna, ale později ano. Existuje důležitý chronologický rozdíl mezi dobou *před Synem* a dobou po Synu. Byla doba, kdy Syn ještě nebyl.

Bylo by vážnou chybou výkladu, kdybychom zavrhlí význam pojmu "slovo", který je v hebrejské matici, podle níž Jan psal, hojně doložený, a přisoudili mu význam, který nikdy neměl - "osoba", druhý člen božské Trojice. Žádný lexikon hebrejské Bible nikdy neuváděl "*davar*" (hebrejsky "slovo") jako osobu, Boha, anděla nebo člověka.

Slovo "u Boha"

Janův prolog pokračuje: "A to slovo bylo u Boha."

Čtete tedy naše verze. A tak by se dalo řecky přeložit, *pokud* se už někdo navzdory všem důkazům rozhodl, že Jan výrazem "slovo" myslel osobu, Božího Syna, živého před jeho narozením.

Je třeba zohlednit hebrejský idiom. Bez citu pro hebrejské pozadí, jak je tomu často v Novém zákoně, jsme ochuzeni o důležitý klíč k porozumění. Mohli bychom zadat úkol anglicky mluvícímu člověku: "Kdy naposledy bylo vaše slovo 'u vás'?" Jasnou skutečností je, že v angličtině, která není jazykem Bible, "slovo" nikdy není "u vás". Osoba může být "u vás", to jistě, ale ne slovo.

V biblické literatuře moudrosti však může být "slovo" zcela jistě "u" osoby. A to znamená, že plán nebo záměr - slovo - je uchovávan v srdci člověka připraven k uskutečnění. Například Jób říká Bohu (10:13): "Ale to, co jsi ukryl ve svém srdci, vím, že je to '*u tebe*'." NASV dává v angličtině srozumitelnější smysl, když čte: "Vím, že to je v tobě." V NIV je uvedeno "ve tvé mysli". Hebrejštiny však doslova uvádí "u tebe". V Jóbovi 23:13, 14 se zase o Bohu říká: "Co si jeho duše přeje, to dělá, neboť vykonává, co je mi určeno, a mnoho takových *nařízení* je *u něho*," což ovšem znamená, že Boží plány jsou uloženy v jeho mysli. Boží slovo je jeho záměr, uchovávaný v jeho srdci jako plány, které mají být uskutečněny ve světě, který stvořil. Někdy to, co má Bůh "u sebe", je nařízení, které naplánoval. S tím můžeme srovnat podobné myšlenky: "To je podíl bezbožníka *u Boha* a dědictví, které od něho dostávají tyraní" (Job 27:13). "Poučím tě o Boží moci, co je *u* Všemohoucího, nezatajím" (Job 27:11).

Měli bychom se také zamyslet nad souvisejícím pojmem "moudrost". V knize Jób najdeme následující: "Hlubina říká: 'Není to [Moudrost] *ve* mně.' A moře říká: 'Není *u* mne'" (Job 28,14). Mít moudrost nebo slovo "u sebe" znamená mít je ve své mysli a srdci. "*U něho* je moudrost a síla. Jemu patří rada a rozum" (Job 12:13). A samozřejmě Moudrost, tedy Paní Moudrost, byla *u* (hebrejsky *etzel*; LXX, *para*) Boha na počátku (Př 8:22, 30).

V Genesis 40:14 čteme: "Měj mě na paměti, když se ti bude dařit" a text zní doslova: "Pamatuj na mě *u sebe* ...". Ze všech těchto příkladů je zřejmé, že pokud je

³ *Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, Sv.

1, 912, přidán důraz.

Jan 1:1

něco "u" osoby, je to uloženo v mysli, často jako stanovený záměr nebo plán. Pavel v listu Galaťanům 2:5 poznamenal, že evangelium může zůstat "u [pros] nich", v jejich myšlení. Tak také v Jn 1:1: "Na počátku měl Bůh plán a ten plán byl v Božím srdci a sám byl 'Bůh'" - to znamená Bůh ve svém sebezjevení. Tento plán byl vyjádřením Boží vůle. Byl to božský plán, který zrcadlil jeho nitro, blízké Božím srdci. Jan s oblibou používá slovo "je". Ne vždy je však "je" přísně totožné. Ježíš "je" vzkříšení ("Já jsem vzkříšení"), "Bůh 'je' duch". "Bůh 'je' láska a světlo". (srov. "Všechno tělo 'je' tráva.") Ve skutečnosti Bůh není ve skutečnosti jedna ku jedné totožný se světlem a láskou a Ježíš není doslova vzkříšením. "Slovo bylo Bůh" znamená, že slovo plně vyjadřovalo Boží mysl. Člověk "je" svou myslí, obrazně řečeno. Ježíš je ten, kdo může způsobit naše vzkříšení. Bůh komunikuje prostřednictvím svého ducha (Jan 4:24). Slovo je ukazatelem Božího úmyslu a záměru. Bylo v jeho srdci, vyjadřovalo jeho podstatu. *Translator's Translation* vnímá význam takto: "Slovo bylo u Boha a sdílelo jeho přirozenost", "Slovo bylo božské".⁴ Slovo je tedy božské vyjádření, božský plán, odhalené Boží já. Řecký výraz "*theos een o logos*" ("slovo bylo Bůh") lze přeložit různými způsoby. Podmětem je "slovo" (*logos*), ale důraz padá na to, čím slovo bylo: "Bůh" (*theos*, bez členu určitého), který stojí v čele věty. "Bůh" je zde predikátem. Má mírně adjektivní význam, který je velmi těžké přesně převést do angličtiny. Jan může říci, že Bůh je láska nebo světlo. To není přesná ekvivalence. Bůh je plný světla a lásky, je charakterizován světlem a láskou. Slovo je podobně dokonalým vyjádřením Boha a jeho mysli. Dalo by se říci, že slovo je myslí a srdcem samotného Boha. Jan proto napsal: "Na počátku Bůh vyjádřil sám sebe." To znamená, že se Bůh vyjádřil na počátku. Nikoli "Na počátku zplodil Bůh Syna". Toto vnucování pozdějších vyznání víry tomuto textu má na svědomí nejruznější zmatky a dokonce i nešvary - kdy jedni skutečně zabíjeli druhé kvůli otázce takzvaného "věčného Syna".

Porušení monoteismu

Největší potíž, s níž se potýkají ti, kdo tvrdí, že v nebi byl "Bůh Otec", zatímco na zemi byl "Bůh Syn", spočívá v tom, že to znamená dva Bohy! Podle této teorie

existoval Bůh, který se nestal Synem, a Bůh, který se stal Synem. Tím se rozpadá jednota Boha. To podkopává a znemožňuje první příkázání: "Slyš, Izraeli, Pán, tvůj Bůh, je jeden Pán" (Mk 12:29). Rovněž to odporuje velkému Izaiášovu prohlášení, že Bůh byl jako Stvořitel bez spojení. "Toto praví Pán, tvůj Vykupitel, který tě utvořil od mateřského lůna: 'Já jsem Pán, který všechno stvořil, který sám roztáhl nebesa, který rozprostřel zemi - kdo byl se mnou?'" (Iz 44:24).

Pokud ovšem někdo učinil první chybný krok tím, že předpokládal, že "slovo" na počátku byl "Syn", pak věta "slovo bylo Bůh" může jen potvrdit dojem, že existují dva členové Božství, z nichž oba jsou jaksi jedním Bohem. Jakkoli může být tento skok do duality Boha problematický a nelogický, čtenáři Bible jsou zvyklí tento skok bezbolestně provádět. Udělali tento skok navzdory tomu, že je nemožné chápat Jan 1:1c tak, že "a Syn byl Otec". Žádný trinitář tomu nevěří, ale aby se tomu vyhnul, musí slovu Bůh v Jan 1:1c přisoudit jiný význam, než jaký mu dal v 1b, kde instinktivně slyší "a Syn byl u Boha [= Otce]". Celá představa o dualitě osob v Janově prologu je však v rozporu s Izaiášovým výrokem, že na počátku nebyl nikdo s Pánem. Tato skutečnost sama o sobě měla překladatelům zabránit v tom, aby si mysleli, že "slovo" je vedle Pána Boha další osobou. Navíc jakékoli zavedení druhé božské bytosti do Janova prologu je za cenu rozporu s tím, co později řekl Ježíš. Ježíš se na jiném místě prokazuje jako přesvědčený vyznavač *unitárního* monoteismu (Bůh je jedna osoba) velkého židovského dědictví. Při oslovení Otce Ježíš jednoznačně říká: "Ty, Otče, jsi jediný, kdo je skutečný Bůh", "jediný pravý Bůh", "ten, který jediný je skutečný Bůh", "ten, který je jediný, kdo je skutečný Bůh". (17:3).

Jan ani Ježíš neopustili unitární monoteismus

K pochopení této jednoduché věty opravdu nepotřebujeme armádu odborníků. Ježíš opět mluví o Otci jako o "tom, který jediný je Bůh" (5:44). Jsou to ozvěny čistého, přísného monoteismu hebrejské Bible, a tedy i Židů po celá staletí. V Novém zákoně zůstává Bůh "Bohem a Otcem našeho Pána Ježíše Krista" (Řím 15:6; 2 Kor 1:3; 11:31; Ef 1:3; 1 Pt 1:3; Zj 1:6). Ježíš měl a má Boha a Ježíšův Bůh je Otec, ten jediný a pravý Bůh z

⁴ British and Foreign Bible Society, 1973, důraz přidán.

Jan 17:3. Jak přesně jako v SZ: "Což nemáme všichni jednoho Otce? Nestvořil nás jeden Bůh?" (Mal.2:5). "Jsi úžasný. Ty sám jsi Bůh" (Ž 86:10). "Ty sám, jehož jméno je PÁN, jsi nejvyšší nad celou zemí" (Ž 83:18). Jak krásně to ladí s velkým Pavlovým vyznáním víry: "Pro nás křesťany je jen jeden Bůh, *Otec*, a nikdo jiný než on" (viz 1 Kor 8:4, 6). I to je jednoznačné prohlášení o tom, kolik osob je v Božství: pouze jedna.

Ježíš je Pán

Teologie se tragicky pokouší tuto jednoduchou Pravdu narušit. Tvrdilo se, že Ježíš je v 1. Korintským 8:6 nazýván "jeden Pán". Jistěže je, ale pokud je Otec "jediný, kdo je skutečně Bůh" (Jan17:3),⁵ logicky je nemožné, aby Ježíš byl také tím jediným Bohem. Ježíš je skutečně jedinečný pán, ale v jakém smyslu? "Pán" v jakém smyslu? Zde přichází ke slovu slavný Žalm 110:1, aby nám odhalil vzácnou pravdu. Tento verš vyhrává cenu za nejčastěji zmiňovaný verš z Písma svatého v NZ. 23krát se na něj odkazuje a implicitně ještě mnohokrát. V tomto žalmu hovoří jediný Bůh, Jahve, k Davidovu pánu, hebrejsky "*adoní*". Slovo "*adoní*" se v SZ objevuje 195krát a nikdy neodkazuje na jediného Boha. Strážci textu pečlivě rozlišují mezi "Bohem-pánem" a všemi ostatními nadřizenými. Pán Bůh je nazýván *adonai* 449krát (všechny výskyty), zatímco lidští (a velmi vzácně andělští) nadřizení jsou nazýváni pán (*adoní*). Překladaatelé si opět dovolili volnost a v Žalmu 110:1 napsali pro "pán" velké písmeno - a pouze v tomto verši při překladu z *adoní* napsali "pán" s velkým písmenem. RV, RSV, NRSV, NAB tuto chybu opravily a napsaly správně "pán". Ježíš je jediný Pán Mesiáš (Lk 2:11). Chceme-li mu dát plný titul, je to "Pán Ježíš Mesiáš", "Pán Mesiáš, Ježíš". Není však Pán Bůh, protože v této kategorii je jen jeden (Jan 17:3; 1 Kor 8:4-6). Jak strašlivě složitě a nelogické je mít jednoho Boha Otce v nebi, zatímco na zemi údajně chodí jiný, který je stejně tak jediným Bohem. Nebyli by to dva Boží? Jak nemožné by bylo představit si, že Pán Mesiáš, který výslovně řekl, že některé věci nezná, je ve skutečnosti ve stejnou chvíli všemohoucí, vševědoucí a všudypřítomný Bůh vesmí-

⁵ Všimněte si, že Ježíš řekl: "Ty, Otče, jsi jediný, kdo je skutečný Bůh." Neřekl "tvé božství je jediné božství". Jinými slovy, jediný Bůh je jediná osoba, nikoli abstraktní božství nebo podstata.

ru. Podle této překvapivé teorie bylo nemluvící dítě v jeslích současně také tím, kdo svou neomezenou mocí udržoval vesmír. Tomuto druhu fantazie se církev od dávala příliš dlouho.

Jan 1:1, 14 - vyjádřená Boží moudrost a slovo

Navrhujeme, aby Janův význam byl následující:

Na počátku bylo božské slovo, které bylo uloženo v Božím srdci a bylo jeho vlastním tvůrčím sebevyjádřením. Všechny věci vznikly skrze toto božské slovo a bez něj nebylo stvořeno nic, co bylo stvořeno ... . A slovo/plán se stalo tělem - uskutečnilo se v lidské osobě a přebývalo mezi námi.

Tímto živým vyjádřením důvěrného Božího záměru s lidstvem byl Ježíš Kristus, člověk nadpřirozeně počatý jako Boží Syn. Ježíš je tedy, jak říká Pavel, vyjádřením Boží moudrosti, "oné skryté moudrosti, kterou Bůh předem ustanovil k naší slávě" (1 Kor 2:7). Ježíš považoval svou vlastní činnost za vyjádření moudrosti, s níž sám sebe ztotožňuje: "Posílám vám proroky, mudrce a zákoníky. . ." (Mt 23:34) stejný výrok uvádí i Lukáš: "Proto Boží moudrost řekla: 'Pošlu jim proroky a apoštoly ...'" (Lk 11:49). Ježíš je skutečně vyjádřením "Boží moci a Boží moudrosti". (1 Kor. 2:24).

Názory moderních vědců

Současní badatelé docházejí ke stejnému závěru ohledně úvodních Janových slov. Zde jsou některá podání Jn 1:1, 14 a komentáře, které nevyžadují, aby slovo bylo osobou před Ježíšovým narozením.

Na počátku bylo božské slovo a moudrost. Božská moudrost a slovo byly u Boha a byly tím, čím je Bůh. (*The Complete Gospels*)⁶

Na počátku bylo poselství. Poselství bylo u Boha a poselství bylo božství. Na počátku bylo u Boha. (*Simple English Bible*)

Na počátku Bůh vyjádřil sám sebe. Toto osobní vyjádření, toto slovo, bylo u Boha a bylo Bůh a existovalo u Boha od počátku. (*Phillips New Testament in Plain English*)⁷

⁶ Ed Miller, Annotated Scholars version, Revised, Harper, San Francisco, 1994.

⁷ Tyto dvě verze se rozcházejí, protože trvají na osobním zájmenu "on" pro Poselství a vyjádření..

Jan 1:1

Na počátku bylo Slovo (Logos, vyjádřený koncept, zde personifikovaný). (*The Authentic New Testament*)⁸

Na počátku byl Boží záměr a tento záměr byl zjeven při historickém setkání.⁹

"Slovo", řekl Jan, "se stalo tělem." Můžeme to vyjádřit i jinak: "Boží mysl se stala osobou."¹⁰

C. C. Torrey překládá Jan 1:1c: "slovo bylo bůh".¹¹ Profesor nám tímto podáním chce říci, že slovo má Boží kvalitu, ale není s Bohem totožné. Jeho citlivost pro nuance řečtiny sdílí i James Denny, který se zabýval větou "slovo bylo Bůh":

Pokud jde o vaši poznámku, že vám chybí jednoznačné tvrzení, že Ježíš je Bůh, mám chuť říci, že takové tvrzení mi připadá nelákavé právě proto, že ho nelze učinit jednoznačným. Není to pravdivý způsob, jak říct pravdivou věc.... NZ říká, že *theos een o logos* [slovo bylo Bůh], ale neříká *o logos een o theos* [slovo bylo jediný Bůh], a právě to poslední je to, co se anglické myslí skutečně nabízí při slovech "Ježíš je Bůh". . . . Odpor, který mám k výrazu jako Ježíš je Bůh, je pravděpodobně jazykový, stejně jako teologický. Jsme dnes tak důkladně monoteističtí, že slovo Bůh, řečeno pedantsky, přestalo být apelativem a stalo se vlastním podstatným jménem: *identifikuje* bytost, na kterou se vztahuje, takže může stát jako podmět věty. V řečtině v prvním století to bylo zcela jinak. Mohli byste tedy říci: "Ježíš je *Theos*." Ale anglický ekvivalent toho není "Ježíš je Bůh" (s velkým B), ale, říkám to jako věřící v jeho skutečné božství, Ježíš je bůh (s malým b) - ne bůh, ale bytost, v níž je povaha Jediného Boha.... Ježíš je Bůh je totéž co Ježíš=Bůh. Ježíš je člověk i Bůh, v jistém smyslu tedy zároveň méně i více než Bůh; a proto forma věty, která v našem idiomu nevyhnutelně naznačuje přesnou ekviva-

lenci Ježíše a Boha, činí pravdě jistou křivdu.¹²

Nejvíce osvětlující komentář pochází od Dr. Normana Krause. Dr. Kraus chválí překlad J. B. Phillipse v Janově evangeliu 1:1 a lituje překladu Living Bible, který vyvolává dojem, že Ježíš sám žil před svým narozením.¹³ Říká,

Slovo vyjádřené v Ježíši je sebevyjádřením Boha. Jan nám tedy říká, že Bůh je od počátku Bohem sebevyjadřujícím, nikoli transcendentním a odtažitým jako v řeckém novoplatónském filozofickém myšlení, které výrazně ovlivnilo ortodoxii čtvrtého a pátého století. Bůh není skrytý a svou vůli zjevuje pouze v psané podobě jako v islámském Koránu. Není ani tichou skutečností, kterou lze objevit pouze v disciplíně meditace mimo veškerou lidskou racionalitu jako v praxi *zazen* [v buddhismu]. Jak odlišný by byl celý význam Janova evangelia, kdyby první verš zněl: Na počátku bylo *satori* (osvícení).¹⁴

Je zajímavé, že již v roce 1795 byl pořízen překlad Gilberta Wakefielda, který přeložil Jan 1:3, 4: "Všechno bylo stvořeno skrze ně a bez něho nebylo stvořeno nic." Tentýž překlad přeložil první verš Janova evangelia: "Na počátku byla Moudrost." Není pochyb o tom, že z hlediska židovského prostředí nesly Moudrost a Slovo podobný význam.

Významný člen týmu učenců, kteří vytvořili Revised Version of the Bible (1881), poznamenal, že "slovo" znamená "božskou myšlenku zjevenou v lidské podobě v Ježíši Kristu". Verš 3 přeložil takto:

"V něm byl život a světlo lidí."¹⁵ (angl. *it*)

Přední britský odborník na biblické texty Dr. Hort připustil, že ani v Janově evangeliu není jasně řečeno, že Boží Syn existoval před svým historickým naroze-

⁸ Hugh Schonfield.

⁹ R.M. Grant, D.D., *The Early Christian Doctrine of God*, Macmillan, 1950. Dr. Grant is Professor of New Testament and Early Christianity, Divinity School, University of Chicago.

¹⁰ William Barclay, *Gospel of John*, Saint Andrews Press, 1957, Vol. 1, 14.

¹¹ *The Four Gospels, A New Translation*, New York: Harper, 1947.

¹² *Letters of Principal James Denny to W. Robertson Nicoll, 1893 – 1917*, Hodder and Stoughton, 1920, 121-125. Denny sice ze svých vlastních důvodů zůstává u víry v Trojici, ale jeho svědectví je důkazem proti překladatelské tradici, která

víru v Trojici prosazuje u mnoha jiných. Takové důkazy byly často ignorovány trinitáři, kteří jsou v přístupu k překladu méně opatrní.

¹³ "Dříve než cokoli jiného existovalo, byl Kristus u Boha. Vždycky byl živý a sám je Bohem. Stvořil všechno, co existuje - neexistuje nic, co by nestvořil on." To je zřejmý rozpor s Izajášem 44:24 a padesáti dalšími texty, které připisují stvoření pouze a jen PÁNu.

¹⁴ *Jesus Christ Our Lord*; Herald Press, 1987, 105.

¹⁵ *The Bible and Popular Theology*, Dr. G. Vance Smith, 159. Dr. Smith byl netrinitárním členem překladatelské komise RV.

ním v Betlémě: "Anteriorní [tj. předexistující] Otcovství a Synovství v Božství, na rozdíl od zjeveného Synovství ve Vtělení, není Janem nikde výslovně vyjádřeno."¹⁶

Tyto příklady z pera předních křesťanských analytiků Bible ukazují, že je zcela legitimní považovat "slovo" za Boží výrok, *nikoli za jeho Syna* v dané fázi dějin.. Syn je ve skutečnosti to, čím se slovo stalo. Syn je tedy viditelným lidským vyjádřením předem naplánovaného Božího záměru. *Dokud nebyl Mesiáš počat v dějinách, žádný Boží Syn neexistoval*. Předtím měl Bůh svůj záměr a plán "u sebe", ve svém srdci.

Kdy začal Boží Syn existovat?

Lukáš nepochyboval o *důvodu a základu* toho, že Ježíš má právo být nazýván "Synem Božím". To, že Ježíš je skutečně "Synem Božím", je důsledkem nadpřirozeného zázraku, který se stal v Mariině lůně. "Z toho důvodu" [*dio kai*] bude vskutku nazýván Synem Božím" (Lk 1:35). Lukáš nevěřil ve věčného nebo preexistujícího Syna. Syn byl nadpřirozeně počat v dějinách, když Marie otěhotněla. Matouš pečlivě poznamenal, že to, co se odehrálo v Mariině lůně, bylo stvoření, uvedení v existenci, zplození Božího Syna. Před tímto záračným okamžikem nebyl zplozen. Matouš 1:20 uvádí, že "to, co je v ní zplozeno [v mnoha verzích nesprávně přeloženo jako "počato"], je z Ducha svatého". V tomto okamžiku, a ne dříve, se Bůh stal Otcem jedinečného Syna, Ježíše.

Stejnou pravdu o tom, jak Bůh v novozákonní době nakonec promluvil v Synu, hlásají i další novozákonní autoři. Ježíš je naplněním největšího ze všech Božích slibů: Pavel píše Titovi (1:2) o "poznání pravdy... v naději na věčný život, který Bůh, jenž nemůže lhát, *slíbil už před dávnými věky*, ale v pravý čas zjevil, totiž své slovo ve zvěstování [evangelia]". Spása k nám přichází "podle jeho vlastního záměru, který nám byl dán v Kristu Ježíši od věčnosti, ale nyní byl odhalen zjevením našeho Spasitele Krista Ježíše". (2 Tim. 1:9).

F. F. Bruce a Profesor Don Cupitt

Známý biblista F. F. Bruce zpochybňuje tradiční překlad Jn 1:1 těmito slovy: "V otázce preexistence lze

alespoň přijmout preexistenci věčného Slova neboli Boží Moudrosti, *kteřá* (kdo?) se vtělila v Ježíši."¹⁷

Professor Cupitt z Cambridge píše:

Janova slova by měla být přeložena znovu: "Slovo bylo u Boha Otce a Slovo bylo vlastní slovo Otcovo", aby se zdůraznilo, že Slovo není nezávislá božská bytost, ale že je jediné Božím sebevyjádřením. Pokud je to všechno správně, pak i Janův jazyk o Ježíši stále spadá do rámce modelu král-posel.¹⁸

Z rozvázných názorů těchto předních křesťanských myslitelů vyplývá, že *před zplozením Syna v Marii* stačí uvažovat o "slově" jako o Božím výroku, *nikoli o jeho Synu*. Podle tohoto modelu je Syn ve skutečnosti tím, čím se slovo stalo. Syn neexistuje předem jako Syn. Syn je viditelným lidským vyjádřením předem určeného Božího záměru. *Dokud nebyl Mesiáš počat v dějinách, neexistoval žádný Boží Syn*. Předtím měl Bůh svůj záměr a plán "u sebe" jako základ celého svého záměru se stvořením a s lidstvem. Na základě tohoto chápání je Mesiáš skutečně lidskou bytostí, což je status, který pro něj nelze nárokovat, pokud žil již před Genesis!

Je Jan sjednocen se ostatními částmi NZ, nebo je s nimi v rozporu?

Čteme-li Jana a jeho úvod tímto způsobem, zjistíme, že společně s ostatními autory evangelií a zbytkem Nového zákona hlásá nesmírně důležitou skutečnost, že *Ježíš je Mesiáš, Boží Syn*. Na této velké pravdě má být založena a sjednocena církev (Mt 16:15- 18) a za tímto jediným účelem - ukázat a povzbudit víru v Ježíše jako *Mesiáše* - napsal Jan celé své evangelium (Jan 20:31). Pozorně si však všimněte, že Mesiáš je *lidský* pán Davida (Ž 110:1), Boží Syn, a že Bůh je jen jeden. Nezapomeňte také na moudrá slova jednoho z předních současných učenců:

Aby byl někdo "Boží syn", musí být bytostí, která není Bůh!

... Častým, ale zjevně nesprávným výkladem úvodu Janova evangelia je, že se čte tak, jako by tam bylo řečeno: "Na počátku byl *Syn* a *Syn* byl u Boha a *Syn* byl Bůh." Došlo zde *k záměně Syna za Slovo* (řecky *lo-*

¹⁶ *Dissertation*, 1876, 16.

¹⁷ Z korespondence s autorem, 13. června 1981, zvýraznění

přidáno.

¹⁸ *The Debate About Christ*, SCM Press, 92.

Jan 1:1

gos), a tím se Syn stává členem božství, které existovalo od počátku.¹⁹

Na tomto osudovém posunu byl postaven celý trojiční "problém". K novému řešení tohoto problému dojde teprve tehdy, až se vrátíme k unitárnímu monoteismu Jana, Ježíše a celé Bible.

Slavný církevní historik Adolf Harnack vystihl podstatu problému, který se projevuje v tradičních názorech na božství:

Řekové v důsledku svého kosmologického zájmu přijali tuto myšlenku [doslovné preexistence Syna] jako základní tvrzení. Kompletní řecká christologie je pak vyjádřena takto. "Kristus, který nás spasil, se jako první duch a počátek všeho stvoření stal tělem a tak nás povolal".²⁰ *To je základní teologické a filosofické krédo, na němž jsou postaveny všechny trojiční a christologické spekulace církve následujících staletí, a je tedy kořenem ortodoxního systému dogmatiky; neboť představa, že Kristus byl počátkem všeho stvoření, nutně vedla do jisté míry k pojetí Krista jako Logu. Logos byl totiž dlouho považován vzdělanými lidmi za počátek a princip stvoření.*²¹

Gnostický posun Janových slov

Jan 1:1 trpěl v rukou gnostických vykladačů již v raném období, dokonce se domníváme, že v období Nového zákona. Bez ohledu na to, zda 1 Jan 1:1-2 vznikl dříve nebo později než Janovo evangelium, poskytuje právě ten komentář, který potřebujeme k objasnění Jn

1:1-2. S maximálním důrazem se apoštol snaží zajistit, abychom o slově přemýšleli jako o "ono", nikoliv "on". V 1 Jn 1:1-3 se vyskytuje ne méně než pět *zájmen ve středním rodu*. "To, co bylo od počátku... o slově ži vota... a zvěstujeme vám život budoucího věku, který byl u [pros] Otce a byl nám zjeven." Byl to příslib budoucího života, příslib království, které je "u Otce". Tento příslib se projevil v těle při početí Mesiáše. Mesiáš ztělesňoval všechny Boží přísliby. Bůh byl a je v něm, aby smířil svět se sebou. Ale převést příslib do skutečné osoby Mesiáše, vědomě existující před jeho narozením, znamená zničit příslib a jeho naplnění. Bůh nemluvil v Synu v minulých dobách, ale v těchto posledních dnech ano (Heb. 1:1-2).

S největší pravděpodobností byl Jan "postaven na hlavu". Jeho záměrem bylo odvrátit všechny pokusy o zavedení duality do božství. Pro Jana byl slovo jediný Bůh sám, nikoli druhá osoba. Pozdější, postbiblický posun od "slova" jako božského příslibu od počátku, evangelia uloženého v mysli a záměru jediného Boha, ke skutečné druhé božské "osobě", Synovi, živému před jeho narozením, zavedl princip zmatku a chaosu, z něhož se církev nikdy nevymanila. Tento posun byl zhoubným semenem pozdějšího trojičního učení. Bůh se stal dvěma a později, po přidání svatého ducha, třemi. Na dnešních věřících zůstává, aby se vrátili k víře v Ježíše jako lidského Mesiáše a v jediného Boha Izraele, jeho Otce, jako "toho, který jediný je pravý Bůh" (Jan 17:3). Bůh je jedna osoba, ne tři.

¹⁹ Colin Brown, D.D., *Ex Auditu*, 7, 1991, 88, 89.

²⁰ II Clement 9:5.

²¹ Harnack, *History of Dogma*, Sv. 1, 328, důraz přidán.